

DVA PONTIFIKATA — DVA IZNENAĐENJA

U ovoj 1978. godini Gospodnjoj u našoj Katoličkoj crkvi dogodila su se velika iznenađenja: kroz tri mjeseca tri pape, i među njima dvije smrti i dva izbora, dva velika iznenađenja.

U prošlom smo broju SB (3/1978., 277—280) komemorirali veliku osobu i djelo Pavla VI, a u ovome posvećujemo par riječi njegovim dvama neočekivanim nasljednicima, čije su pojave uzbudile Crkvu i svijet.

I v a n P a v a o P r v i (26. VIII — 28. IX)

Prošao je svijetom kao meteor preko neba. I kada smo ujutro rano 29. rujna, na blagdan svetih nebeskih arhanđela čuli tužnu vijest, nismo vjerovali. Nakon 33 dana vrhovne službe nestala je onako srdačna pojava, onako vedri, očinski, ili bolje, majčinski smješak, kojim je već prvoga dana osvojio cijeli svijet!

Siromašni gorštak

Nasljednik Pavla VI. Albino Luciani rodio se 17. listopada 1912. u sjevernoj Italiji, u biskupiji Belluno, u mjestu Forno di Canale ispod Alpskih Dolomita na granici Austrije tako da je podrijetlom bio »montanaro«, gorštak, brđanin.

Njegovo je rodno mjesto i danas maleno, selo od samo 1600 stanovnika, koje kao župnik služi don Rinaldo Andrich (!). Kad se pokojni papa rodio, zvalo se Forno di Canale, a danas se zove Canale d'Agordo. Otac Giovanni, zvan »Daniele«, a majka Bortola, zvana »Nina«, bili su siromašni radnici, pa su jedva spajali kraj s krajem. Otac je, po zanimanju zidar, bio prisljen ići u inozemstvo, gdje je kao »Gastarbeiter« zarađivao kruh.

Dvaput se ženio, pa je od prve žene imao dvije kćeri, obje gluhonijeme, koje su obadvije postale redovnice. Od druge žene Nine imao je dva sina i jednu kćer. Sinu, koji će postati papa, plemeniti otac dao je ime Albino u čast svoga druga - radnika Albina, što je poginuo kad su zajedno bili na radu u Njemačkoj. Brat učitelj i sestra udata u Trento nadživjeli su, eto, brata papu.

Svećenička karijera

Albinov otac bio je po uvjerenju socijalist i udaljen od Crkve. Kažu da ga je Nina malo po malo obratila Bogu.

Albino je osjećao svećenički poziv, pa je išao na škole i u 23. godini života postao svećenik (1935), u 46. biskup u Vittorio Veneto (1958), u 57. patrijarh Venecije (1969), u 61. kardinal (1973) i u 66. papa.

U cijeloj svojoj svećeničkoj karijeri: od kapelana u rodnome mjestu i profesora teologije u bellunskom sjemeništu do službe namjesnika Kristova na zemlji Albino Luciani bio je prije svega ono što je bit katoličkog svećenika — pastir duša, evangelizator, propovjednik, svakome pristupačan, svima bliz, a osobito malome čovjeku.

Čovjek više naobrazbe, koji je na Gregoriani postigao doktorat iz filozofsko-teološke materije (»Pitanje postanka duše prema Rosminiu«), znalac nekoliko jezika, u životu se posebno bavio katoličkim novinarstvom i katehetskom književnošću. Njegov je katekizam doživio sedam izdanja. Poznata su njegova pisma znamenitim ljudima iz povijesti svijeta.

Papa s dva imena

Kada je nakon 15-godišnjeg snažnog pontifikata umro Pavao VI, novinari su se raspisali: tko će ga naslijediti? Spominjala su se mnoga poznata imena. A oslanjajući se na predrasudu novinara o trima jakim suprotnim strujama među kardinalima, skoro je svatko očekivao, da će konklava za izbor Pavlova nasljednika dulje potrajati. I sami su kardinali, za svaki slučaj, hrane spremili za mjesec dana. Međutim, već prvoga dana, a nakon trećega glasanja, pojavila se »fumata bianca« i kardinal Felici javlja: Imamo papu Albina Luciani, patrijarha Venecije, koji je sebi uzeo ime Ivan Pavao Prvi!

Svatko je ostao iznenađen, a najviše novinari, koji su na usta našega vatikanologa iz Rima sami priznali: »Svi smo se prevarili«, dok je jedan talijanski novinar izjavio: »E, Crkva je Crkva, a ne Montecitorio!« (U Montecitorio se bira predsjednik talijanske države. Zadnji izbor, u kojemu je izabran Pertini, trajao je osam dana!).

Novi je papa iznenadio svijet svojim dvostrukim imenom. U povijesti je bilo papa, koji su imali nezgodna krsna imena, pa je to bio razlog da se uveo običaj mijenjanja imena. Ali, nikakav papa do Luciani-a nije uzeo dva imena. On je uveo tu novinu. Razumljivo. Htio je da počasti svoja dva snažna predšasnika, Ivana XXIII i Pavla VI, čime je ujedno simbolično kazao, da kani nastaviti njihovom stazom. Također Albinu nije bilo psihološki teško uzeti dva imena, jer je tu praksu — kako smo već rekli — imao i kod svojih roditelja. Osim toga, u romanskim jezicima je ta dva imena lako reći: Giampaolo, Jean-Paul. . .

Novi je papa izabran u subotu 26. VIII, a u nedjelju 3. rujna bio je »instaliran«, ali bez instalacije, bez trona i bez tijare. Iznenađio je svijet što je odbio krunidbu, prvi u ovome mileniju. Htio se pokazati ljudima kao pastir, a ne vladar. Dopustio je samo da mu kao simbol duhovne vlasti na ramena metnu palij.

Pontifikat od 33 dana

Eto time je još najviše iznenadio svijet. Po osobitim planovima Božje providnosti preminuo je iznenada, neočekivano, nakon samo 33 dana up-

ravljanja Petrovom lađom. Pao je pod velikim križem teške i odgovorne službe, koju on nije mogao nositi.

Onda je slijedilo neizrecivo poštovanje i zadnja počast cijele Crkve i svih ljudi dobre volje prema mrtvome Ivanu Pavlu I, čija je jednostavna pojava vrhovnoga pastira i oca kroz kratko vrijeme sve osvojila. O tome će trajno svjedočiti činjenica veličanstvenog sprovoda na blagdan sv. Franje 4. listopada na trgu sv. Petra za vrijeme kiše uz sudjelovanje predstavništva 118 država, i fotografija toga momenta s 80.000 kišobrana.

A nama će Hrvatima pokojni Ivan Pavao I. ostati u trajnoj uspomeni, što je kao mletački patrijarh na poziv hrvatskih biskupa došao na solinsku proslavu i 11. rujna 1976. u splitskoj katedrali održao značajan govor. U istoj je prigodi izjavio splitskom nadbiskupu i metropoliti mons. F. Franiću, da se on odmah pri uzimanju svoje službe odrekao naslova »primas Dalmatiae«, što su njegovi predšasnici dugo neopravdano nosili.

Plemenitom papi Ivanu Pavlu I. vječna slava i od Boga plaća!

I v a n P a v a o D r u g i (16. listopada 1978. — ...)

Na dan sv. Hedvige (+1243), šlesko-poljske vojvotkinje, 16. listopada 1978. u 6,44 s navečer kardinal Felici s balkona crkve sv. Petra javio je Gradu i svijetu veliku vijest: »*Annuntio vobis gaudium magnum: Habemus papam, eminentissimum ac reverendissimum dominum, dominum CAROLUM, sanctae Romanae Ecclesiae cardinalem WOJTYLA, qui sibi nomen imposuit JOANNIS PAULI SECUNDI.*

Neočekivana, povijesna vijest: nakon 455 godina prvi papa ne-Talijan, prvi papa Poljak, prvi papa Slaven!

Prvi papa Slaven

Crkva je Kristova društvo univerzalnoga karaktera — za sve ljude, kao što jasno kaže njezin atribut »Katolička« (grčki »kata holus«). Stoga, kao što njeno članstvo sačinjavaju ljudi različitih narodnosti, tako i njenu hierarhiju. U vrhu Katoličke crkve kroz njenu dvomilenijsku povijest izmijenilo se više narodnosti.

Između 264 pape, koliko ih je bilo od sv. Petra do danas, bilo je po zakonu »sile teže« 211 Talijana, ili bolje, s područja današnje Italije, od čega oko 100 Rimljana. Od ostalih narodnosti bilo je: 12 Grka, 11 Francuza, 8 Njemaca, ili bolje iz njemačkih zemalja, 6 Siraca, zatim po 3 Afrikanca i Španjolca, po 2 Dalmatinca (Sv. Kajo + 296. i Ivan IV. + 642), Portugalca i nepoznate narodnosti (Dionizije i Konon), te po 1 : Englez (Hadrijan IV), Nizozemac (Hadrijan VI), Židov (sv. Petar) i danas Poljak. Dakle, svega oko 15 narodnosti.

Obitelj i odgoj

Prvi papa Slaven rodio se 18. svibnja 1920. od oca Karla Wojtyle i majke Emilije u mjestu Wadowice (13.000 duša), koje se nalazi 29 km jugozapadno od Krakowa u blizini Slovačke. Na krštenju je dobio ime Karol — Josip. Majka mu je umrla kada mu je bilo devet godina, a otac mu je — željeznički radnik i poljski podoficir — poginuo na početku rata (Katinska šuma?) kada je Karol imao 19 godina. Imao je jednu sestru i jednog brata, koji su već umrli. Danas papa nema nikoga od bliže rodbine, pa je rekao da je njegova obitelj — Crkva.

Osnovnu je školu i gimnaziju učio u rodnom mjestu. Dok je učio, morao je i fizički raditi da bi preživio. Već se tada zanimao za pjesništvo i kazalište. Kao gimnazijalac napisao je popis povijesnih znamenitosti svoga zavičaja.

God. 1938. iz Wadowica prelazi u Krakow, gdje se upisuje na filozofski fakultet. Istodobno studira kazališnu umjetnost i radi kao glumac i pjesnik u »Rapsodijskom kazalištu«.

Dok je bio student u Krakowu, radio je u kamenolomu i u tvornici kemijskih proizvoda. Kad je 1939. nastao rat, Wojtyla je morao nastaviti radom, da bi od Njemaca dobio »Arbeitskarte« i da tako ne bude odveden u Njemačku.

Kada je krakovski kardinal Sapieha za vrijeme njemačke okupacije osnovao tajno sjemenište, 22-godišnji Karol upisuje se u bogosloviju s namjerom da bude svećenik. Poslije rata na Svsvete 1946. bi zaređen za svećenika, te odlazi u Rim, gdje na dominikanskom sveučilištu »Angelicum« postiže licencijat i doktorat.

Od kapelana do pape

Nakon studija radi kao svećenik u katoličkoj omladini i kao dušobrižnik poljskih radnika u Francuskoj i Belgiji.

Koncem 1948. vraća se u Poljsku, te u krakovskoj nadbiskupiji djeluje kao kapelan u različitim župama. Ujedno je duhovnik studenata, te i sam dalje studira. Postaje profesor u Krakowu i u Lublinu na katoličkom sveučilištu, gdje je postigao drugi doktorat s temom o katoličkoj etici i filozofskom sistemu Maxa Schelera (+1928), njem. filozofa.

Kad mu je bilo 38 godina, Pio XII. imenuje ga pomoćnim biskupom u Krakowu (1958) tako da je među brojnim poljskim biskupima tada Wojtyla bio najmlađi. Šest godina poslije Pavao VI. imenuje ga nadbiskupom starodrevnoga sveučilišnog i kraljevskog grada Krakowa, te mu 26. lipnja 1967. podjeljuje kardinalski šešir.

Međuvremeno je Karol Wojtyla uz materinski naučio još pet drugih jezika, a djelomično upoznao i ostalih pet. Objavio je 500 članaka i tiskao sedam knjiga, od kojih se ističe »Milość i odpowiedzialność« (Ljubav i

odgovornost; talijanski prijevod, 1968. i 1978!). Obašao je skoro sve kontinente: Ameriku, Aziju do Filipina i Australiju, a češće je putovao u zapadnu Evropu. Bavio se sportom, naročito jahanjem, planinarenjem i skijanjem. Inače je po prirodi jednostavan, pristupačan i odlučan, a tijelom zdrav prema onoj: *Mens sana in corpore sano*.

Dakle, potpuna ličnost: radnik, športaš, pjesnik, glumac, visoki intelektualac, poliglot, svjetski putnik, pastoralni radnik — 16. X. 1978. postao je 264. namjesnik Kristov na zemlji, najmlađi u zadnjih sto godina!

Prvi nastup

I sretno je započeo svoj pontifikat; iste večeri nakon svoga izbora s balkona sv. Petra progovorio je talijanski *Urbi et orbi*. Donosimo u prijevodu taj kratki nagovor da se vidi duša prvoga Slavena-pape:

»Hvaljen Isus i Marija! Predraga braćo i sestre! Svi smo još u žalosti nakon smrti preljubljenoga pape Ivana Pavla I. I evo uzoriti kardinali pozvaše novoga rimskog biskupa. Pozvaše ga iz zemlje daleke, daleke, ali uvijek tako bliske po zajedništvu u vjeri i kršćanskoj tradiciji. Bojao sam se prihvatiti to imenovanje, ali prihvatih ga u duhu poslušnosti našemu Gospodinu i s potpunim pouzdanjem u njegovu Majku, presvetu Gospu.

Ne znam hoću li se moći izražavati u vašem, našem talijanskom jeziku. Ako pogriješim, vi ćete me ispraviti. I tako vam se svima predstavljam da ispovjedimo svoju zajedničku vjeru, svoju nadu, svoje pouzdanje u Majku Kristovu i Majku Crkve; također da iznova zakoračimo putem povijesti i Crkve, da započnemo s pomoću Božjom i pomoću ljudskom.«

Zatim je novi papa dao svoj prvi blagoslov na jeziku opće Crkve.

U nedjelju 2. listopada na Trgu sv. Petra Ivan Pavao II. svečano je uveden u papinsku službu primanjem palija. Bilo je prisutno 200.000 ljudi: među kojima delegacije preko stotinu država i 3000 Poljaka.

Nama je Hrvatima Ivan Pavao II. na osobiti način mio, jer je naše slavenske gore list i jer se već kao kardinal zanimao za nas, kada je u prigodi solinskog jubileja 1976. poslao značajno pismo, koje svjedoči, da poznaje našu povijest i da cijeni prilog Hrvata Crkvi i evropskoj kulturi.

Nadasve nam je, pak, drag, jer je rodnom iz naše pradomovine iza Karpata, tj. ispod »planine Hrvata«, kako je moderna filologija rastumčila značenje toga oronima (Heinzel), gdje su naši pređi prije tisuću i četiri stotine godina ostvarili državu »Bijelu Hrvatsku« s glavnim gradom Krakowom i gdje se pleme Bijelih Hrvata održalo sve do 19. st.

Prvom papi Slavenu: *Ad multos annos!* Na sreću Crkve i cijeloga čovječanstva!

Dr. Karlo Jurišić, ofm